

Т. Г. Доценко,
аспірант кафедри фінансів, Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-9804-7884>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.17.101

БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ПРІОРИТЕТИ ТА ІНСТРУМЕНТИ

T. Dotsenko,
Postgraduate student, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

FISCAL REGULATION OF ENVIRONMENTAL PROTECTION IN UKRAINE: PRIORITIES AND INSTRUMENTS

Обґрунтовано, що бюджетно-податкове регулювання природоохоронної діяльності являє собою упорядковану сукупність взаємопов'язаних методів та інструментів фінансового впливу на процеси забруднення навколишнього природного середовища, а також фінансування видатків на розбудову мережі об'єктів екологічної інфраструктури і стимулювання екологізації виробничо-господарської діяльності. Констатується, що основними пріоритетами бюджетного фінансування природоохоронної діяльності виступають: 1) запобігання та ліквідація забруднення навколишнього природного середовища; 2) забезпечення охорони і раціонального використання природних ресурсів; 3) утилізація відходів; 4) ліквідація іншого забруднення навколишнього природного середовища; 5) збереження природно-заповідного фонду; 6) фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері охорони навколишнього природного середовища; 7) інша діяльність у сфері охорони навколишнього природного середовища. Встановлено, що модернізація інструментарію бюджетно-податкового регулювання природоохоронної діяльності має враховувати як глобальні екологічні виклики, так і загальнонаціональні тренди в розбудові мережі об'єктів екологічної інфраструктури. Доведено, що необхідною умовою удосконалення бюджетно-податкового регулювання природоохоронної діяльності є інституціоналізація європейських лекал регулювання процесів охорони навколишнього природного середовища з метою забезпечення входження нашої країни у європейський простір реалізації пріоритетів охорони довкілля у відповідності з вимогами природоохоронних директив та міжнародних конвенцій зі зміни клімату. Обґрунтовано, що нарощення бюджетних природоохоронних видатків стане можливим за умови концентрації більшої частки екологічного податку та природно-ресурсної ренти у спеціальних фондах охорони навколишнього природного середовища. Доведено, що підвищення рівня зацікавленості органів місцевого самоврядування у нарощенні публічних видатків на охорону природи залежить від зростання частки екологічних податків, котрі концентруватимуться у бюджетах територіальних громад базового рівня. Виявлено, що значні перспективи нарощення обсягів надходжень екологічних податків до публічних бюджетів містяться в царині встановлення прогресивної шкали оподаткування різних фаз поводження з відходами.

It is substantiated that the budgetary and tax regulation of environmental protection activities is an orderly set of interrelated methods and instruments of fiscal impact on environmental pollution, as well as financing the costs of developing a network of environmental infrastructure facilities and stimulating the greening of production and economic activities. It is stated that the main priorities of budgetary financing of environmental protection activities are 1) prevention and elimination of environmental pollution; 2) ensuring protection and rational use

of natural resources; 3) waste disposal; 4) elimination of other environmental pollution; 5) preservation of the nature reserve fund; 6) fundamental and applied research and development in the field of environmental protection; 7) other activities in the field of environmental protection. It is established that the modernisation of the instruments of budgetary and tax regulation of environmental protection activities should take into account both global environmental challenges and national trends in the development of a network of environmental infrastructure facilities. It is proved that a prerequisite for improving the budgetary and fiscal regulation of environmental protection is the institutionalisation of European templates for regulating environmental protection processes in order to ensure that our country enters the European space for implementing environmental protection priorities in accordance with the requirements of environmental directives and international conventions on climate change. It is substantiated that an increase in budgetary environmental expenditures will be possible if a larger share of environmental tax and natural resource rent is concentrated in special environmental protection funds. It is proved that an increase in the level of interest of local governments in increasing public expenditures on environmental protection depends on an increase in the share of environmental taxes that will be concentrated in the budgets of territorial communities of the basic level. It has been found that significant prospects for increasing the volume of environmental tax revenues to public budgets are found in the area of establishing a progressive taxation scale for different phases of waste management.

Ключові слова: бюджетно-податкове регулювання, природоохоронна діяльність, екологічний податок, публічні бюджети, природоохоронні видатки, фіскальний вплив.

Key words: fiscal regulation, environmental protection, environmental tax, public budgets, environmental expenditures, fiscal impact.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Активізація природоохоронної діяльності в Україні виступає необхідною умовою адаптації до нових глобальних екологічних викликів, пов'язаних з формуванням планетарної архітектури переходу національних господарств на модель сталого розвитку та боротьби з негативними кліматичними змінами. Водночас вагомий вплив на природоохоронну діяльність в нашій країні справляють чинники, пов'язані зі збереженням численних рудиментів командно-адміністративної економіки. За таких умов надзвичайно повільно відбуваються процеси залучення до процесів фінансування пріоритетів активізації природоохоронної діяльності приватного капіталу. Спектр джерел фінансово-інвестиційного забезпечення реалізації природоохоронних проєктів й надалі залишається надмірно звуженим. У даному контексті вирішального значення набуває урізноманітнення інструментів бюджетно-податкового регулювання природоохоронної діяльності, які стимулюватимуть процеси внутрішньо-корпоративного фінансування екологічних проєктів та здійснюватимуть спонукальний вплив на природокористувачів стосовно зниження техногенного впливу на довкілля. Незважаючи на поглиблення процесів інституціональних трансформацій у національному господарстві та здійснення бюджетно-фіскальної децентралізації, проривних змін щодо модернізації вітчизняної конструкції бюджетно-податкового регулювання природоохоронної діяльності в останні роки не відбулося. З огляду на сказане, виникає гостра необхідність перегляду пріоритетів та урізноманітнення інструментів бюджетно-податкового регулювання природоохоронної діяльності з врахуванням екзогенних та ендегенних викликів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Авторські підходи стосовно становлення національної системи бюджетно-податкового регулювання природоохоронної діяльності почали формуватися ще на початку 90-х років минулого століття, фактично від початку інституціоналізації платності природокористування. Якщо на початках увага в основному акцентувалася на застосуванні інструментів фіскального регулювання шкідливих викидів та скидів в атмосферне повітря, а також розміщення відходів, то в подальшому вже пропонувалися інноваційні підходи стосовно посилення стимулюючого впливу системи бюджетно-податкового регулювання на темпи і масштаби еколого-деструктивного впливу на довкілля, а також підходи щодо диверсифікації інструментів впливу на процеси забруднення навколишнього природного середовища.

Прикметною рисою акторських підходів стосовно трансформації моделі бюджетно-податкового регулювання природоохоронної діяльності в останні роки стала прив'язка пріоритетів екологічного оподаткування до базових положень міжнародних природоохоронних конвенцій. Зокрема, Н.Мединська стверджує, що трансформація екологічного оподаткування має також бути зорієнтована на прискорення процесів застосування низьковуглецевих технологій в Україні, щоб зрушити з місця процеси реальної співпраці зі світовою спільнотою в рамках виконання вимог міжнародних природоохоронних конвенцій. Виправлення такої ситуації потребує формування принципово нової інституціональної архітектури регуляторного впливу на забруднювачів довкілля як через застосування прямих, так і непрямих інструментів фіскального впливу, в першу чергу застосування екологічного податку [7, с. 53]. Тобто увага акцентується на необхідності урізноманітнення регуляторів негативного впливу на довкілля як в частині поси-

лення фіскальної функції екологічних податків, так і в частині зростання результативності стимулювання впровадження низьковуглецевих технологій як ключового чинника мінімізації негативних наслідків глобального потепління.

Також пропонувалися підходи, які передбачали активізацію інструментів бюджетно-податкового регулювання природоохоронної діяльності щодо розбудови виробничо-технічної бази впровадження інноваційних технологій в систему функціонування мережі об'єктів екологічної інфраструктури. На думку Т.Завгородньої, одним із шляхів посилення контролю за забрудненням довкілля, а також за правильністю розрахунку збору є спрямування коштів від штрафів і позовів за порушення природоохоронного законодавства на розвиток лабораторної й матеріально-технічної бази управлінь екології та природних ресурсів [4]. Тобто пропонується забезпечити концентрацію коштів, акумульованих внаслідок стягнення штрафів за порушення природоохоронного законодавства, у спеціальних фондах для нарощення обсягів бюджетного фінансування заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища. В умовах формування нової глобальної природоохоронної архітектури важливого значення набуває якраз оновлення систем екологічного обліку та моніторингу, щоб превентивно реагувати на можливі джерела забруднення довкілля.

З метою залучення додаткових фінансових ресурсів у сферу природоохоронної діяльності в українській економічній літературі пропонуються підходи стосовно поступової гармонізації вітчизняної та європейської системи екологічного регулювання. Зокрема, О.Веклич розроблені засади уніфікації структури вітчизняного екологічного оподаткування відповідно до класифікаційних стандартів Євростату [2]. Інституціоналізація європейських лекал регулювання процесів охорони навколишнього природного середовища виступає необхідною умовою входження нашої країни у європейський простір реалізації пріоритетів природоохоронної діяльності у відповідності з вимогами природоохоронних директив та міжнародних конвенцій зі зміни клімату.

У теперішніх умовах модернізація інструментарію бюджетно-податкового регулювання природоохоронної діяльності має враховувати як глобальні екологічні виклики, так і загальнонаціональні тренди в розбудові мережі об'єктів екологічної інфраструктури. Виникає необхідність у перегляді пріоритетів фінансування публічних природоохоронних видатків, а також в урізноманітненні інструментів впливу на процеси забруднення навколишнього природного середовища та негативні кліматичні екстерналії.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування пріоритетів удосконалення бюджетно-податкового регулювання природоохоронної діяльності, а також диверсифікації набору інструментів такого регулювання з врахуванням глобальних екологічних викликів та реального стану мережі об'єктів екологічної інфраструктури як в публічному, так і корпоративному секторах.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Система бюджетно-податкового регулювання природоохоронної діяльності являє собою логічно упорядковану сукупність взаємопов'язаних методів та інструментів фіскального впливу на процеси забруднення навколишнього природного середовища, а також фінансування видатків на розбудову мережі об'єктів екологічної інфраструктури і стимулювання екологізації виробничо-господарської діяльності. Саме бюджетні видатки виступають одним з основних джерел фінансування процесів охорони навколишнього природного середовища наряду з власними коштами установ, підприємств та організацій, що свідчить про виняткову вагомість модернізації системи бюджетно-податкового регулювання природоохоронної діяльності у нинішній архітектоніці захисту довкілля, забезпечення переходу на модель низьковуглецевого розвитку та усунення негативних екологічних екстерналій у кліматичних процесах.

В цілому констатується факт того, що можливості сектору державного управління з точки зору екологічних інвестицій зменшуються через недосконалість механізмів розподілу; по-друге, менше половини обсягу надходжень екологічного податку спрямовується на фінансування природоохоронної діяльності, але це повною мірою не сприяє вирішенню нагальних екологічних проблем і перешкоджає сталому розвитку країни [8].

Для фінансування природоохоронних витрат, пов'язаних із відтворенням та підтриманням природних ресурсів у належному стані, у видатках Державного бюджету за функціональною класифікацією створено окремий розділ "Охорона навколишнього природного середовища" [1]. Публічні природоохоронні видатки фінансуються за рахунок коштів держбюджету та місцевих бюджетів. Основними пріоритетами бюджетного фінансування природоохоронної діяльності виступають: 1) запобігання та ліквідація забруднення навколишнього природного середовища; 2) забезпечення охорони і раціонального використання природних ресурсів; 3) утилізація відходів; 4) ліквідація іншого забруднення навколишнього природного середовища; 5) збереження природно-заповідного фонду; 6) фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері охорони навколишнього природного середовища; 7) інша діяльність у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Перераховані пріоритети природоохоронної діяльності фінансуються з різною мірою результативності, виходячи з можливостей центральних, регіональних та місцевих публічних фінансових фондів. В останні роки визріла гостра необхідність нарощення фінансування природоохоронних видатків в частині збереження природно-заповідного фонду з огляду на вимоги ЄС щодо розширення площі природоохоронних територій в Україні. В латентному стані перебуває фінансово-інвестиційне забезпечення фундаментальних та прикладних досліджень і розробок у сфері охорони навколишнього природного середовища, що не дає можливості активізувати інноваційні процеси у сфері запровадження сучасних методів та технологій упередження еколого-деструктивного впливу на довкілля в цілому та на кліматичні процеси зокрема.

Видатки Зведеного бюджету України на охорону навколишнього природного середовища за період 2015—2021 років відображали тренд до зростання до 2019 року, але з 2020 року даний показник почав знижуватися. Так у 2015 році видатки Зведеного бюджету України на охорону навколишнього природного середовища становили 5,5 млрд грн, у 2016 році — 6,3 млрд грн, у 2017 році — 7,3 млрд грн, у 2018 році — 8,2 млрд грн, у 2019 році — 9,7 млрд грн (найвище значення протягом аналізованого періоду), у 2020 році — 9,1 млрд грн, у 2021 році (9 місяців) — 4,6 млрд грн (найнижче значення протягом аналізованого періоду). Видатки Зведеного бюджету України на охорону навколишнього природного середовища у 2021 році (9 місяців) порівняно з 2015 роком знизилися на 0,9 млрд грн або 1,19 рази (рис. 1).

Відсутність висхідного тренду у динаміці публічних природоохоронних видатків підтверджує динаміка видатків Зведеного бюджету України на охорону навколишнього природного середовища у 2015—2021 роках. Видатки Зведеного бюджету України на охорону навколишнього природного середовища у порівнянних цінах на початок 2015 року відображали хвилястий тренд, що почав знижуватися прискореними темпами в останні роки часового горизонту.

Так у 2015 році видатки Зведеного бюджету України на охорону навколишнього природного середовища у порівнянних цінах на початок 2015 року становили 4,4 млрд грн, у 2016 році — 3,7 млрд грн, у 2017 році — 3,7 млрд грн, у 2018 році — 3,6 млрд грн, у 2019 році — 4,6 млрд грн (найвище значення протягом аналізованого періоду), у 2020 році — 3,8 млрд грн, у 2021 році (9 місяців) — 1,2 млрд грн (найнижче значення протягом аналізованого періоду).

Видатки Зведеного бюджету України на охорону навколишнього природного середовища у порівнянних цінах на початок 2015 року у 2021 році (9 місяців) порівняно з 2015 роком знизилися на 3,6 млрд грн або 3,67 рази. В цілому у 2021 році спостерігалось згортання публічних природоохоронних видатків у зв'язку з негативним впливом на процеси охорони довкілля карантинних заходів, пов'язаних з обмеженням поширення пандемії коронавірусу.

Квінтесенцією другорядності вирішення проблем активізації природоохоронної діяльності в спектрі пріоритетів державної економічної політики є незначна частка природоохоронних витрат у сукупних публічних видатках. Питома вага охорони навколишнього природного середовища у загальних видатках Зведеного бюджету України відображала хвилястий тренд з найбільшим значенням у 2019 році після чого відбулося зниження. Так у 2015 році даний показник становив 4,7 %, у 2016 році — 4,7 %, у 2017 році — 4,4 %, у 2018 році — 4,3 %, у 2019 році — 4,8 % (найбільше значення протягом аналізованого періоду), у 2020 році — 4,4 %, у 2021 році (9 місяців) — 2,6 % (найменше значення протягом аналізованого періоду). Питома вага охорони навколишнього природного середовища у загальних видатках Зведеного бюджету України у 2021 році (9 місяців) порівняно з 2015 роком знизилася на 2,1 % або у 1,81 рази.

Стагнаційні процеси, котрі виникли у національному господарстві внаслідок застосування карантинних заходів для боротьби з пандемією коронавірусу, призвели до згортання бюджетного фінансування природоохоронної діяльності. У 2020 році Україна зосередила свої зусилля на боротьбі з пандемією COVID-19 та її наслідками, що призвело до перерозподілу бюджетних коштів на користь інших сфер, таких як охорона здоров'я та соціальна підтримка населення [6].

Якщо розглядати величину публічних природоохоронних видатків через призму відтворювальних пропорцій національного господарства в цілому, то ще більш яскраво проявляється їх символічний характер. Питома вага охорони навколишнього природного середовища у ВВП України в період з 2015 по 2021 рік щорічно знижувалася. Так, у 2015 році даний показник становив 0,3 %, у 2016 році — 0,3 %, у 2017 році — 0,2 %, у 2018 році — 0,2 %, у 2019 році — 0,2 %, у 2020 році — 0,2 %, у 2021 році (9 місяців) — 0,1 % (найменше значення протягом аналізованого періоду). Питома вага охорони навколишнього природного середовища у ВВП України у 2021 році (9 місяців) порівняно з 2015 роком знизилася на 0,2 % або у 3 рази. Тобто незважаючи на приєднання України до основних міжнародних природоохоронних конвенцій озеленення ВВП країни у 2015—2021 роках не відбулося.

Виходячи з приведених трендів публічного фінансування заходів з охорони навколишнього природного середовища можна констатувати факт незадовільного виконання основних положень Закону України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року". Ця стратегія передбачала значні інвестиції в екологічну модернізацію економіки та покращення стану довкілля [5].

Існуюча система бюджетно-податкового регулювання природоохоронної діяльності потребує модернізації як в частині міжбюджетного розподілу коштів, котрі акумулюються в результаті адміністрування екологічного податку та інших платежів природоохоронного та природно-ресурсного спрямування, так і в частині екологічного оподаткування процесів забруднення довкілля та негативного впливу на кліматичні процеси. Нарощення бюджетних природоохоронних видатків стане можливим за умови концентрації більшої частки екологічного податку та природно-ресурсної ренти у спеціальних фондах охорони навколишнього природного середовища, тобто підвищиться рівень забезпечення цільового використання екоресурсних платежів. Доцільним є перенесення центру тяжіння у фінансуванні природоохоронних видатків на регіональний та місцевий рівень, щоб повною мірою використати переваги фінансово-бюджетної децентралізації у фінансово-інвестиційному забезпеченні охорони навколишнього природного середовища [3]. Підвищення рівня зацікавленості органів місцевого самоврядування у нарощенні публічних видатків на охорону природи залежить від зростання частки екологічних податків, котрі концентруватимуться у бюджетах територіальних громад базового рівня.

Має також відбуватися поступове наближення вітчизняної моделі екологічного оподаткування до перевірених світовою практикою лекал еквівалентного вилучення екологічної антиренти. Більше того, вітчиз-

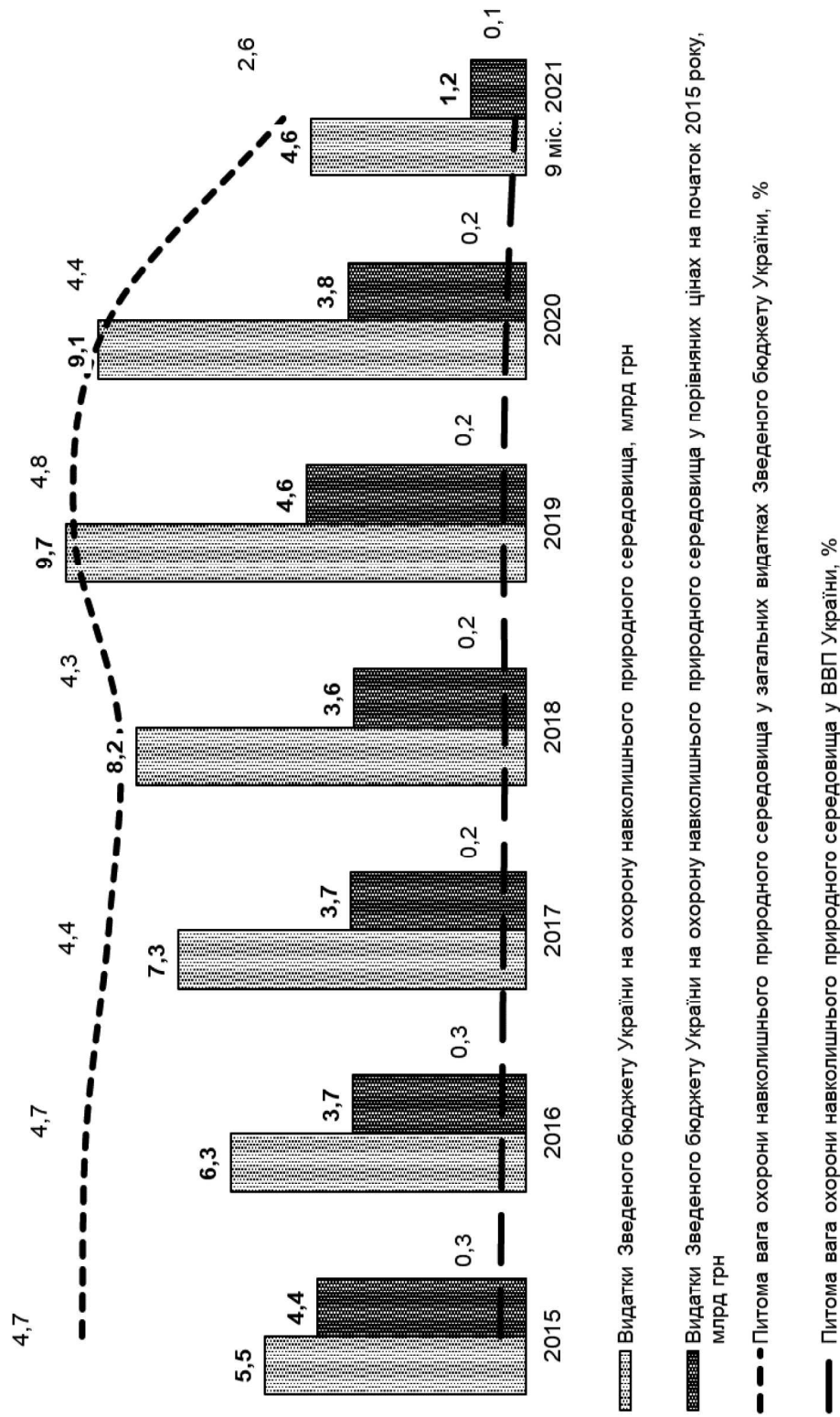

Рис. 1. Макроекономічна характеристика видатків Зведеного бюджету України на охорону навколишнього природного середовища у 2015–2021 роках

Джерело: розраховано за даними Державної казначейської служби України.

няна система екологічного регулювання є надмірно уніфікованою та спрощеною, що не дозволяє охопити значну частину забруднень довкілля. Це з однієї сторони позбавляє публічні бюджети додаткових надходжень, а з іншої — не забезпечує фіскального контролю за окремими шкідливими впливами на навколишнє природне середовище [7].

Потрібна подальша диференціація ставок екологічних податків як за викиди та скиди шкідливих речовин, так і за розміщення відходів. Значні перспективи нарощення обсягів надходжень екологічних податків до публічних бюджетів містяться в царині встановлення прогресивної шкали оподаткування різних фаз поводження з відходами. Зниження ставок екологічних податків за поводження з відходами в цілях їх утилізації забезпечить зростання рівня рециклінгу промислових і побутових відходів, що сприятиме збільшенню надходжень екологічних податків до публічних бюджетів, а також забезпечить нарощення обсягів корисного використання енергетичної цінності вторинної природної сировини.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Формування нової світової архітекτονіки боротьби із забрудненням довкілля та пом'якшення негативного впливу глобального потепління вимагають модернізації вітчизняної моделі бюджетно-податкового регулювання природоохоронної діяльності. Ключовим методологічним підґрунтям такої модернізації має стати удосконалення інструментарію бюджетного фінансування природоохоронних видатків та трансформація системи нарахування, адміністрування і перерозподілу екологічних податків та інших платежів природоохоронного та природно-ресурсного спрямування. Нарощення обсягів бюджетного фінансування природоохоронних видатків залежить від зростання частки екоресурсних платежів, котрі концентруватимуться у спеціальних фондах публічних бюджетів, що забезпечить цільову спрямованість у використанні таких надходжень. Поряд зі зміною принципів горизонтального розподілу екоресурсних платежів має здійснюватися зміна принципів вертикального перерозподілу, а саме збільшення частки надходжень екоресурсних платежів у бюджети територіальних громад базового рівня. Доцільною є подальша диференціація ставок екологічних податків, що закладе необхідні стимули для переходу від відшкодувального до превентивного підходу у подоланні наслідків забруднення довкілля та негативного впливу на кліматичні процеси. Диференціація ставок екологічних податків також потрібна для стимулювання процесів утилізації різноманітних видів промислових та побутових відходів.

Література:

1. Бабіченко В.В., Глухова В.І., Кравченко Х.В. Державні витрати на природоохоронну діяльність в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. №48. [Електронний ресурс]. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2248>.
2. Веклич О.О. Засади уніфікації структури вітчизняного екологічного оподаткування відповідно до класифікаційних стандартів Євростату. *Фінанси України*. 2016. № 6. С. 31—50.

3. Веклич О.О. Перші підсумки фінансово-бюджетної децентралізації екологічного оподаткування. *Економіка України*. 2016. № 3. С. 60—74.

4. Завгородня Т. Удосконалення інструментів економічного механізму охорони навколишнього природного середовища. *Економіка України*. 2000. № 12. С. 67—70.

5. Закон України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року" від 28.02.2019 року. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>.

6. Кулицький С. Проблеми розвитку економіки України, обумовлені пандемією коронавірусу COVID-19 у світі, та пошук шляхів їх розв'язання. *Україна: події, факти, коментарі*. 2020. № 9. С. 47—53.

7. Мединська Н.В. Трансформація екологічного оподаткування в контексті інвестиційного забезпечення модернізації природоохоронної інфраструктури. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 4. С. 48—53.

8. Ярошевич Н.Б., Якимів А.І. Екологічний податок як інструмент реалізації державної екологічної політики. *Економіка та суспільство*. 2022. № 36. [Електронний ресурс]. URL: <https://doi.org/10.32782/25240072/2022-36-45>.

References:

1. Babichenko, V.V. Hlukhova, V.I. and Kravchenko, Kh.V. (2023), "State expenditure on nature protection activities in Ukraine", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol.48, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2248> (Accessed 05 Aug 2024).
2. Veklich, O.O (2016), "Principles of unification of the structure of domestic environmental taxation in accordance with the classification standards of Eurostat", *Finansy Ukrainy*, no. 6, pp. 31—50.
3. Veklych, O.O. (2016), "The first results of financial and budgetary decentralization of environmental taxation". *Ekonomika Ukrainy*, vol. 3, pp. 60—74.
4. Zavhorodnia, T. (2000), "Improving the tools of the economic mechanism of environmental protection", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 12, pp. 67—70.
5. Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine "About the Basic principles (strategy) of the state environmental policy of Ukraine for the period up to 2030", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19> (Accessed 05 Aug 2024).
6. Kulyts'kyj, S. (2020), "Problems of the development of the economy of Ukraine, caused by the pandemic of the COVID-19 coronavirus in the world, and the search for ways to solve them", *Ukraina: podii, fakty, komentari*, vol. 9, pp. 47—53.
7. Medyn'ska, N.V. (2022), "Transformation of environmental taxation in the context of investment support for the modernization of environmental infrastructure", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 4, pp. 48—53.
8. Yaroshevysh, N.B. and Yakymiv, A.I. (2022), "Environmental tax as a tool for implementing state environmental policy", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 36. <https://doi.org/10.32782/25240072/2022-36-45>.
Стаття надійшла до редакції 14.08.2024 р.